

ARZU İLE KAMBER HİKÂYESİ'NİN DUDU ÖZDAMAR VARYANTI*

The Dudu Özdamar Varlant of The Story of Arzu and Kamber

Dr. Fazıl ÖZDAMAR**

ÖZ

Anadolu ve Irak başta olmak üzere Balkanlardan Azerbaycan, İran ve Türkmenistan'a kadar anlatılan halk hikâyelerinden biri olan Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin hem yazma eserlerde tespit edilen hem de sözlü gelenekten derlenen birçok varyantı vardır. Hikâyenin yeni varyantları araştırmacılar tarafından yayımlanmaya devam etmektedir. Bu makalede de Adana'nın Çukurova ilçesine bağlı olan Şambayadı Mahallesi'nde yaşayan Dudu Özdamar'dan tarafımızca derlenen bir varyantı ele alınmıştır. Hikâyeyi halası Sultan İşbilir'den öğrendiğini söyleyen anlatıcıya göre inceleme alanı olan Şambayadı'nda masal, türkü, hikâyeli türkü ve halk hikâyesi gibi sözlü anlatı ürünlerinin geçmiş dönemlerde anlatıldığı iki mekân vardır. Bunlardan ilki yaşadıkları evler iken diğer icra mekânı tarlalar olmuştur. Ancak günümüze kadarki süre zarfında radyo ve televizyonun yaygınlaşması, tarımda insan gücünün azalması, anlatıcı sayısının azalması vd. sebeplerle iki icra mekânında bu ürünler artık çok fazla anlatılmamaktadır. Temmuz 2004'te kaynak kişinin o dönemde çalıştığı bakkal dükkânında, ses kayıt cihazı kullanılarak derlenen bu hikâye, bilindiği gibi nazım-nesir karışık bir şekilden oluşmaktadır. Nazım kısımlarının geçmiş yıllardaki icra mekânlarında ezgili olarak okuduğunu söyleyen anlatıcı, yapılan derleme sırasında yaşlılığı ve eşinin vefatı sebebiyle bu şiirleri ezgili olarak icra etmeyi tercih etmemiştir. Metnin isimlendirilmesinde anlatıcının adı esas alınmıştır. Günümüze kadarki metinlerin derleme yayınlarında sadece şehir adıyla yapılan (Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin Bayburt Varyantı gibi) varyant adlandırma usulünün birçok açıdan eksikliğe veya karışıklığa sebep olacağı düşünülmektedir. Çünkü bir metnin anlatıcısının doğup büyüdüğü, yaşadığı hatta derlemenin yapıldığı şehir farklı olabilir. Bu sebeplerle bir metin adlandırılırken anlatıcının adını esas alan bir adlandırma daha uygun olacaktır. Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin epizot ve motifleri hakkında Türkiye'de bazı çalışmalar yapılmıştır. Tekrara düşmemek için bu yapı özellikleri incelenmemiştir. Makalede söz konusu varyantın metni dışında, varyant ile ilgili tanıtıcı bilgiler ile anlatının olay örgüsü özetlenmiştir. Olay örgüsü verilirken kahramanın evlat edinilmesi, kahramanların birbirlerini öz kardeş sanmaları, birbirlerine âşık olmaları, kahramanın yurdunu terk etmesi ve dönüşü ile iki kahramanın kavuşamaması ve ölümü gibi bazı hususların Türk anlatı geleneğindeki yeri ve önemi hakkında bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Makalenin ek kısmında verilen hikâye metni derleme bölgesinin dil hususiyetlerine ve anlatıcının üslubuna bağlı kalınarak yazıya geçirilmiş, başka bir ifadeyle metinde herhangi bir değişiklik veya düzeltme yapılmamıştır. Bu usul tabii olarak metinde geçen bazı kelime ve kelime gruplarının anlaşılabilirliğini zorlaştıracaktır. Bu sebeple yazıya geçirilirken metindeki bazı kısımlara belli kriterlere göre açıklamalar eklenmiş ve metnin daha da anlaşılır olması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Arzu ile Kamber, halk hikâyesi, Şambayadı Türkmenleri, anlatı, Dudu Özdamar.

ABSTRACT

The Story of Arzu and Kamber, one of the folk tales told from the Balkans to Azerbaijan, Iran and Turkmenistan, especially in Anatolia and Iraq, has many variants compiled from both manuscripts and oral tradition. New variants of this story continue to be published by researchers. In this article, a variant that collected by us from Dudu Özdamar that is living in Şambayadı neighbourhood of district of Adana, has been discussed. According to the source, who said that she learned this story from her aunt Sultan İşbilir, in Şambayadı that is the research field, there are two places where many other oral narrative products such as stories, folktales, folk songs were told in the past. While the first of these was the houses they lived in, the other place of narration was the fields. However, until today, widespread use of radio and television, the decrease in manpower in agriculture, the decrease in the number of narrators etc. these products are not told in the two performance places. The story that has been collected in July 2004 using a voice recorder in the grocery store where the oral source was working at that time, as it is known, verse-prose consists of a mixed form. The oral source, who says that the parts of poetry in this story, which consists of a mixture of verse and prose, were sung melodiously in the performance venues of the past years, during the collection, these parts of the poems were not sung melodiously due to her old age and the death of her husband. The naming of the text is based

* Geliş tarihi: 7 Şubat 2022 - Kabul tarihi: 2 Haziran 2022
Özdamar, Fazıl. "Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin Dudu Özdamar Varyantı" *Milli Folklor* 135 (Güz 2022): 247-258

** Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir/Türkiye, fazilozdamar@hotmail.com,

ORCID ID: /0000-0002-1729-0265.

on the name of the narrator. It is thought that the variant naming method, which is made only with the name of the city (such as the Bayburt Variant of Arzu ile Kamber Story) in the collection publications of the texts until today, will cause incompleteness or confusion in many respects. Because the city where the narrator of a text was born, grew up, lived or even collected may be different. For these reasons, a naming based on the name of the narrator would be more appropriate when naming a text. Some studies have been carried out in Turkey about the episodes and motifs of the Story of Arzu and Kamber. To avoid repetition, these structural features have not been examined. In the article, apart from the text of the variant in question, introductory information about the variant and the plot of the narrative are summarized. While giving the plot, some evaluations were made about the place and importance of some issues in the story in the Turkish narrative tradition in the way that adoption of the hero, the heroes' mistaking each other as their own whole sister/brother, falling in love with each other, leaving and returning the home of the hero and can't come together and death of heroes. The folk tale text given in the appendix of the article transcribed by adhering to narration style of storyteller and language characteristics of the collection region, in other words, no changes or corrections have been made on the text. As a matter of course, this method will make it difficult to understand some words and phrases in the text. Therefore, while transcribing the text, some explanations according to certain criteria were added to some parts of the text and it is aimed to make the text more understandable.

Keywords

Arzu and Kamber, folk tales, Şambayadı Turkmens, narrative, Dudu Özdamar.

Giriş

Türk kültür dünyasının sahip olduğu tarihi derinlik ve coğrafi genişliğe bağlı olarak sözlü anlatıların çeşitlenerek zenginleştiği bilinmektedir. Destanlardan halk hikâyelerine masallardan efsanelere kadar birçok anlatı, yaratım ve aktarım şansı bulup değişip dönüşerek varlığını devam ettirirken bazıları belirli dönemlerde kayda alındığı için günümüze kadar ulaşmıştır. Bazıları ise sadece sözlü gelenekte bıraktıkları kalıntılar dışında varlığını sürdürememiştir. Sözlü gelenekte aktararak günümüze dek ulaşan anlatılardan olan Arzu ile Kamber Hikâyesi; Anadolu ve Irak başta olmak üzere Balkanlardan Azerbaycan, İran ve Türkmenistan'a kadar Oğuz Türklerinin büyük kısmında hâlâ anlatılmaktadır. Bunlardan biri de Adana'nın Çukurova ilçesine bağlı olan Şambayadı Mahallesi'nde yaşayan Dudu Özdamar'dan derlenen varyanttır.

Şambayadı Mahallesi,¹ adından da anlaşılacağı üzere Oğuz Türklerinin Bayat boyuna mensup Şambayadı Türkmenlerinden² teşekkül bir yerleşim birimidir. Son yıllara kadar kent kültürüne kapalı bir hayat süren ve geleneklerine bağlı inanç ve uygulamaları devam ettiren bu Türkmenler; televizyon, internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bazı inanç ve uygulamalarda hızlı bir değişim yaşamışlardır. Geçiş dönemlerinden doğumdan ölüme kadarki birçok inanç ve uygulama varlığını günümüze kadar devam ettirmişse de birçok sözlü kültür unsurunun söylenme/anlatılma oranında düşüş söz konusudur. Bu düşüşe birçok sebep sayılabilirse de özellikle radyo ve televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi Şambayadı Türkmenlerinde de adı geçen unsurların anlatılması her geçen gün azalmaktadır.

2000-2005 yılları arasında yaptığımız alan araştırmasında ve söz konusu yerleşim biriminde yaşayan bu Türkmenlerden birçok anlatma ile doğumdan ölüme kadarki geçiş dönemleri hakkındaki inanç ve uygulamalar ile ilgili çeşitli gözlem ve derlemeler yapılmıştır. Bu alan araştırması esnasında görüşülen kaynak kişilerin çoğu; masal, hikâyeli türkü ve halk hikâyelerinin geçmiş dönemlerde daha fazla anlatıldığını ve öncelikle radyo programlarının ardından da televizyon programları ve dizilerinin etkisiyle kısmen yok olduğunu söylemişlerdir (KK1; KK2; KK3; KK4). Bu Türkmenler arasındaki inançlara bağlı olarak gelişen uygulamalardan bazılarının, dinî baskılara rağmen, bazen açık bazen de gizli bir biçimde devam ettirildiği görülse de masal, halk hikâyesi, efsane gibi anlatımların günümüzde anlatılmadığı ya da çok az anlatıldığı gözlemlenmiştir.

Bu alan araştırmasında 25 farklı sözlü metin derlediğimiz Dudu Özdamar'ın bölgede en fazla metin anlatabilen kişilerden biri olduğu tespit edilmiştir. 1946 yılında Şambayadı Mahallesi'nde doğan ve hâlâ burada yaşayan Dudu Özdamar'ın okuma yazması yoktur (KK1). Derlemenin yapıldığı 2004 yılının Temmuz ayında Şambayadı'nda bir bakkal dükkânda çalışan kaynak kişi günümüzde çalışmamaktadır.

Arzu ile Kamber Hikâyesi'ni halası Sultan İşbilir'den öğrendiğini söyleyen anlatıcıya göre sözlü ürünlerin geçmiş dönemlerde anlatıldığı iki mekân vardır. Bunlardan ilki yaşadıkları evlerdir. Radyo ve televizyonun yaygınlaşmadığı dönemde akraba ve komşularının bazı akşamlar evine geldiklerini söyleyen anlatıcı, misafirlerine hikâye ve masal anlatmıştır. Diğer icra mekânı ise tarlalardır. Adana'da geçmişte pamuk başta olmak üzere birçok tarım ürününün insan gücüyle ekilip biçildiği ve hasat edildiği bilinmektedir. Tarlada çalıştıkları dönemde kaynak kişi, bildiği halk hikâyelerini birlikte çalıştığı ve çoğunluğu akrabası olan kişilere anlatıyor ve bu hikâyelerde geçen şiirleri de ezgileriyle türkü formunda okuyormuş. Ayrıca bu hikâyeler gibi anlattığı masalların çoğunu kendisinden önce aynı icra mekânlarında anlatmış olan halası Sultan İşbilir'den öğrenmiştir (KK1).

Makale konusu olan hikâye; anlatıcının o dönemde çalıştığı bakkal dükkânında, ses kayıt cihazı kullanılarak derlenmiştir. Hikâyedeki şiirleri ezgili olarak okumayı tercih etmeyen anlatıcı, bunun sebebini yaşlılığı ile eşinin vefatına bağlamıştır (KK1). Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin anlatımı esnasında da geçmiş dönemlerdeki icralarında hikâyelerdeki şiirleri ezgili olarak okuduğunu bir arasözle söylemiştir.

Yani bunnar tüm şeyiynen, havasıynan da çoğ güzel amma işde böyle annadag [anlatılmı] yani. Onu türküsüynen annadamam ben şimdi. Onu tarlada falan olacag da annadacan. Çoğ güzel havaları var amma işde öyle annadıyom yani. Milled bayırlırdı [çok beğenirdi] sölledim mi [söylediğim zaman] böyle.

Dudu Özdamar'ın anlattığı Arzu ile Kamber Hikâyesi'ndeki şiirler ezgili olarak dinlenememiş olsa da Sultan İşbilir'in oğlu olan Mikail İşbilir'den bu hikâyedeki birkaç dörtlük dinlenmiş ve kaydedilmiştir. Dudu Özdamar gibi o da hikâyedeki şiirleri annesinden ezgili olarak dinlediğini söylemiştir (KK5). Yapılan derlemede Arzu ile Kamber Hikâyesi'ndeki şiirlerin icrasında kullanılan ezginin Şambayadı Türkmenlerinde ninniden ağıta kadar tüm şiirlerde kullanan ortak bir kalıp olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu Türkmenlerin Adıyaman'a bağlı Şambayadı beldesinde yaşayan akrabalarında da aynı ezginin olduğunun belirlenmesi, bu kalıbın Şambayadı Türkmenlerinin ortak kültür unsurlarından biri olabileceğini düşündürmüştür.

Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin varyantlarındaki şiirlerin ezgisinin nasıl olduğu bilinmemektedir. Belki de bu durum metin merkezli çalışmaların önemli eksikliklerinden biridir. Yayımlanmış metinler arasında dörtlüklerin ezgisini notalarıyla yayımlayan bir çalışmanın olması bu eksikliği bir nebze olsun gidermiştir (Şenel 2002).

Derleme, derleme yeri ve kaynak kişi ile ilgili bu kısa bilgi ve değerlendirme metnin sadece bir metin olarak incelenmemesi gerektiği ve metni oluşturan diğer unsurların da metni etkileyebileceği konusunda okuyucuya bilgi vermek amacıyla yapılmıştır (Ekici 1999a: 26).

1. Hikâyenin Ortaya Çıkışı

Oğuz Türklerinin yaşadığı geniş bir coğrafyada anlatılan hikâyelerden biri olan Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin hem sözlü gelenekten derlenmiş hem de yazılı eserlerde tespit edilmiş birçok varyantı vardır.³ Bazı araştırmacılar Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin ortaya çıkış yerinin Kerkük olduğu kanaatindedirler (Alptekin 2002: 209; Terzibaşı

1971: 8-9). Bu bölgenin Kerkük olarak düşünülmesinde 16-17. yüzyıllarda Kerkük'te yaşamış olan Şair Kamber'in etkisinin olduğu iddia edilmektedir (Dâkûki 1970: 164).

Yine araştırmacılara göre söz konusu hikâyenin 16. ve 17. yüzyıllarda yaratıldığı öne sürülmektedir ki günümüze kadarki en eski yazılı metnin 1590-91 yılında kaleme alınması bu iddiayı güçlendirmektedir (Korkmaz 2017: VII; Uğur Çerikan ve Kazancı 2020: 22).

2. Hikâye Varyantının Adlandırılması

Adana'da yaşayan Şambayadı Türkmenlerinden derlenen bu hikâyenin adlandırılmasında kaynak kişinin adı esas alınmıştır. Bazı anlatmaların derleme yayınlarında sadece şehir adıyla yapılan adlandırma usulünün birçok açıdan eksikliğe veya karışıklığa sebep olacağı düşünülmektedir. Çünkü bir metnin anlatıcısının doğup büyüdüğü, yaşadığı hatta derlemenin yapıldığı şehir farklı olabilir. Bu sebeple bir metin isimlendirilirken anlatıcının adı esas alınarak yapılan bir adlandırma daha uygun olacaktır. Aslen Karslı olan ve günümüzde İzmir'de ikamet eden Âşık Ali Rıza Ezgi'den İzmir'de derlenen (Ekici 1999b: 14) bir metnin veya yine Kars'ta doğan ve günümüzde İstanbul'da ikamet eden Âşık Maksut Feryadî'den İstanbul'da derlenen bir metnin adlandırılmasında; derlemenin yapıldığı şehir adıyla mı yoksa anlatıcının doğduğu veya yetiştiği şehir adıyla mı yapılacağı konusu tartışma yaratacaktır. Bu husus Köroğlu Destanı örneğinde özelleştirilirse Ali Rıza Ezgi'den derlenen bir kolun "Köroğlu'nun Rusya Seferi'nin Ali Rıza Ezgi Varyantı" şeklinde adlandırılmasının doğru olacağı düşünülmektedir. Kısacası günümüzde mekân sınırı ortadan kalkmıştır ve insanlar birçok sebeple farklı mekânlara göç/seyahat edebilmektedir. Seyahatin sınırlı olduğu geçmiş dönemlerde yapılan metin adlandırmasının günümüz şartlarına göre yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Makaledeki Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin bu metnin "Dudu Özdamar Varyantı" şeklinde isimlendirilmesi bu düşünceden mülahemdir.

3. Hikâyenin Şekil Özellikleri

Arzu ile Kamber Hikâyesi nazım-nesir karışıktır ve şiirlerin tamamı hikâyenin ana kahramanları tarafından karşılıklı olarak söylenmektedir. Bilindiği gibi Oğuz Türkleri destan ve hikâye anlatıcılığının en önemli yaratıcı/aktarıcıları olan âşıkların anlattığı destan/hikâyelerde ağırlıklı olarak koşma ve semai-varsağı veya geraylı tercih edilmektedir. Ancak Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun, Gül ile Sitemkâr ve Arzu ile Kamber hikâyelerindeki şiirlerin çoğunun mâni tarzında olmasından dolayı bazı araştırmacılar bu hikâyenin nazım kısımlarının mâni biçiminde yaratıldığı düşüncesindedirler. Hikâyedeki mâni tarzında olmayan dördlüklerin varlığı ise âşık şiirlerini bilen anlatıcıların hikâyeye eklemeleri olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Boratav 2014: 119-120; Şimşek 1997: 36-41).

Söz konusu hikâyenin yayımlanan varyantlardaki dördlük sayıları farklılık göstermektedir. Bu farklılıkta anlatıcının kimliği veya ustalığı dışında zaman da önemli bir faktördür. Örneğin Konya Nüshası'daki metin 157 dördlük barındırırken Leipzig'deki Yazma Eser'deki metin 36 dördlük ihtiva etmektedir. Sözlü gelenekteki derlemelerde de anlatıcının profesyonelliği, zamanla metne olan hâkimiyetinin azalması gibi birçok hususa bağlı olarak dördlük sayısı değişmektedir. Azerbaycan'da derlenen metinde 41 dördlük varken Esmâ Şimşek tarafından 1987'de Kadırlı'de Ömer Çavuş'tan derlenen metinde 24 dördlük bulunmaktadır. Dudu Özdamar'dan derlenen bu metinde 21 dördlük varken Aksaray'da Emine Balcı'dan derlenen metinde ise dördlük sayısı beşe düşmüştür (Korkmaz 2017: 3; Uğur Çerikan ve Kazancı 2020: 24; Şimşek 1987: 289-302; Paşayev 2009: 334-348; Çolak 2017: 229-230).

4. Hikâyenin Özeti ve Bazı Değerlendirmeler

Yayımlanan diğer varyantlarla önemli ölçüde benzerlik gösteren Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin Dudu Özdamar varyantının olay örgüsü kahramanların bebekliğinden başlayarak ölümlerine kadar devam etmektedir. Söz konusu hikâyenin epizot yapısı ve motifleri hakkında bazı çalışmalar yapılmıştır (Şimşek 1987: 101-177; Korkmaz 2017: 35-47). Tekrara düşmemek adına bu varyantın epizot ve motif incelemesi yapılmamıştır. Ancak hikâye özetlenirken varyantta öne çıkan bazı hususların Türk anlatı geleneğindeki yeri ve önemi hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Arzu adında kızı olan zengin bir adamın denizdeki bir sandıkta Kamber'i bulmasıyla başlayan hikâyede Kamber gibi Arzu'nun da doğumu ve ad alması hakkında herhangi bilgi yoktur. Bu sandıkla anlatıya dâhil edilen Kamber'in sandığa nasıl konulduğu hakkında da dinleyicilere bilgi verilmemiştir. Yayımlanan diğer varyantlarda ise Kamber; bir padişahın, vezirin, aktarın, çobanın, tüccarın veya bir beyin oğlu olarak sunulmaktadır (Şimşek 1987: 76; Korkmaz 2017: 35; Uğur Çerikan ve Kazancı 2020: 26). Bazı Türk anlatılarında da görülen Kamber'in yüzen bir sandık içinde bulunması Hz. Musa'nın nehirden bulunmasına yapılan bir telmih şeklinde anlatıya dâhil edilmiştir (Harman 2006: 208). Dolayısıyla anlatı; zaman, mekân ve kahramanların takdimi sunulmadan Kamber'in bulunmasıyla düğümlenmiş olarak başlatılmıştır.

Hikâyede Arzu'nun babası, Kamber'i evlat edinir. Bu sebeple iki kahraman da birbirlerini öz kardeş sanarak büyürler. Evlat edinmeye çeşitli Türk halk anlatılarında da rastlanmaktadır. Örneğin Manas Destanı'nda Kalmuk Hanı'nın oğlu Almanbet, Manas'ın anne ve babası tarafından; Yolay'ın oğlu Bolat, Köçmes tarafından (İnan 1948: 133) ve Köroğlu Destanı'nda Ayvaz, Köroğlu tarafından evlat edinilmiştir (Güneş 2003: 259; 206-207; Yıldız 2009: 81).

Arzu ile Kamber'in okul yaşına kadarki hayatı hikâyede hızlı bir şekilde geçilir. Sonrasında ise olay örgüsü artık kahramanların dilinden nakledilmeye başlanmıştır.

Öz kardeş olmadıklarının öğrenilmesiyle kahramanlar birbirlerine duydukları aşkı itiraf ederler. "Aynı evde büyüyen kahramanların kardeş olmadıklarını öğrenince" gerçekleşen bu âşık olma şekli bazı halk hikâyelerinde de görülmektedir (Alptekin 2002: 32-37). Hikâyede kardeş olmadıklarını öğrenen ve bunu Arzu'ya söyleyen Kamber'in bu bilgiyi nasıl öğrendiği hakkında öncelikle bilgi verilmez. Bu sırrın ifşası kahramanların sonradan öğrendikleri bir olayla, babalarının Arzu ile Kamber'in isimlerini bileziğe yazdırarak onları nişanladığı şeklinde, dinleyiciye nakledilir. Sırrın öğrenildiği yer ise iki sevgilinin buluşma mekânı olan bir pınarın başıdır. Ellerini yıkamak için Arzu'nun çıkardığı bilezikleri saklayan Kamber, sevgilisinin bedduasından korktuğu için bunların kendinde olduğunu itiraf eder. "Kardeş olmadıkları" sırrının ifşasında kahramanlara yardım eden bir rolde karşımıza çıkan ve kahramanların nişanlandıklarını gösteren bu bileziklerin anlatıya dâhil edilmesi de bu sebeptir. Bu kısımdaki konuşmalarda olduğu gibi Arzu ile Kamber'in birçok konuşması, birbirlerine verdikleri haberler ve bazı mesajlar okudukları şiirlerle dinleyicilere sunulmaktadır.

İki sevgilinin aşklarını itirafıyla normal seyirde devam eden hikâye yeni engelleyici/ler anlatıya dâhil edilerek yeniden düğümlenir ve Arzu ile Kamber'in kavuşması engellenmek istenir. Oğlak gütmekten gelen Kamber'in yemekle zehirlenmek istediğini anlayan Arzu bu yemeğin zehirli olduğunu Kamber'e bildirerek sevgilisini kurtarır. Öldürülmek istenmesine sınırlanan Kamber ise yurdunu terk etmeye karar verir. Kamber'in ayrılacağını öğrenen Arzu okuduğu bir şiirde kendisinden başkasını sevmemesi için Kamber'in söz vermesini ister ve sözünü tutmaması durumunda ona beddua eder.

Arzu'nun talep ettiği sözü veren Kamber yurdunu terk eder. Bu ayrılıkla birlikte anlatıda zaman belirsizleşmiş, anlatımda ise özetleme tekniği kullanılmaya başlanmıştır.

Yurdundan ayrı kaldığı süre zarfında saç ve sakalı uzayan Kamber âşık kıyafetine bürünüp atına binerek yola çıkar. Arzu'nun düğününün yapılacağı esnada yurduna dönen Kamber'in fiziksel özellikleri değişmiştir. Hiç kimse gelen kişinin Kamber olduğunu anlamaz. Kamber de meclistikilere kimliğini açıklamaz. Yaşadığı bir olumsuz olay sonucunda kahramanın yurdunu terk etmesi/kaçırılması, bir süre sonra âşık kıyafetine bürünerek yurduna dönmesi ve bu dönüşten sonra tanınmama durumu bazı destan ve halk hikâyelerinde görülmektedir (Campbell 2010: 222-223). Örneğin Kamber'in sevgilisinin düğünü esnasındaki dönüşü Dede Korkut Kitabı'ndaki Beyrek'in yurda dönüşüyle aynıdır (Ergin 1997: 137).

Düğün için bir âşığın gelmesini bekleyen ahali düğünde Kamber'in saz çalıp türkü söylemesini ister. Bu bekleyiş hikâyenin yaratıldığı ve aktarıldığı dönemin geleneklerini içermektedir. Çünkü Anadolu'da unutulmuş olsa da bir âşık düğünün olmazsa olmazıdır ve bu durum Azerbaycan ve İran'da hâlâ güçlüdür. Âşığı, Kamber'i, gören halk onu Arzu'nun kına gecesine davet eder. Kamber'in düğüne geldiği bu kısım veya düğünle ilgili çeşitli gelenek ve göreneklere ait inanç ve uygulamalar veya detaylar anlatıcı tarafından yerleştirilerek dinleyiciye nakledilmiştir.

Geldiği kına gecesinde birkaç şiir okuyan Kamber eğlenceye katılan bir kadın tarafından kovulmak istenir. Buna sinirlenen Kamber çocuğunun ölmesi için bu kadına beddua eder. Beddua hemen gerçekleşir ve çocuk ölür. Düğünde Kamber'e verilen tepki yine Dede Korkut Kitabı'ndaki Beyrek'e verilen tepkiye benzemektedir (Ergin 1997: 147). Kamber'in ikinci bedduası ertesi gün edilecektir. Düğünü biten ve farklı bir köye gidecek olan Arzu'nun bineceği atların belinin kırılmasını ve Arzu'nun kendi atına binmesini dileyen Kamber'in isteği kabul olur. Arzu'nun bindiği tüm atların beli teker teker kırılır. Bu kısımda da anlatı yerleştirilmiştir⁴ ve hem Arzu'nun gelin olarak gideceği köyün adı hem de düğün âdetleri Şambayadı geleneklerine uyarlanarak sunulmuştur. Tüm atların belinin kırılması üzerine köylüler gelinin binmesi için Kamber'den atını isterler. Gelin atının başını kendisinin çekmesi şartıyla teklifi kabul eden Kamber, Arzu'yu bindirdiği atı çekerek komşu köye götürdüğü esnada Arzu'ya birkaç şiir okur. Bu şiirinde ilk olarak gelin duvağının ve atın üzengisinin Arzu'ya zarar vermemesi veya incitmemesi için dua eden, sonrasında ise Arzu'yla geçmişte yaşadıklarını ifşa eden Kamber'i tanıyan Arzu, adını kötüye çıkardığı eleştirisiyle sevgilisine üzüntüsünü dile getirir ve kendisinden bir hatıra kalması için mendilini Kamber'e verir.

Arzu'yu yeni evine bırakan Kamber'in son bedduası damadın taş kesilmesidir. Bu beddua da kabul olur ve taşa dönüşen damat ölür. Ardından odaya girip Arzu'yu kaçırarak Kamber gece karanlığında bir süre yol aldıktan sonra deniz kıyısındaki bir adaya gelir. Yorulduğunu ve Arzu'nun dizlerine yatmak istediğini söyleyen Kamber, Arzu'nun dizlerine yatıp uyur ve bir daha uyanamaz.

Kamber'in öldüğünü anlayan ve kendisinin de ölmesi için dua eden Arzu da vefat eder. Aynı gecenin sabahında kaçırılan gelini aramaya gelen ve Arzu ile Kamber'i ölmüş hâlde bulan köylüler iki sevgiliyi yan yana gömerler ve mezarların üstüne de birer gül fidanı dikerler. Fidanlar büyür ve birer gül açar. Bu güller birbirlerini saracağı sırada iki mezar arasında peyda olan bir karaçalı bu güllerin kavuşmasını engeller.

Elim bir sonla biten hikâyede iki sevgili de murada ermeden ölmüştür. Kahramanların kavuşmaması için her yolu deneyen engelleyici/ler, kahramanların ölümünün ardından yeniden görülür. Arzu ile Kamber'i simgeleyen iki gülün kavuşmaması aynı türde bir eyleyen olan karaçalı ile gerçekleşir.

Hikâyenin son kısmında görülen karaçalının ayrılıkçı rolü halk hikâyeleriyle efsaneler arasında sıkı bir ilişki olduğunun göstergelerindedir (Alptekin 2002: 30). Çoğunlukla efsanelerde karşılaşılan bu durum Arzu ile Kamber Hikâyesi dışında Ferhat ile Şirin adlı efsanede de vardır. Güllerin veya sevgililerin kavuşmasını engelleyicisi olan karaçalı, bu efsanede Ferhat ve Şirin'in ölümüne sebep olan cadı, iki sevgilinin mezarından çıkan güllerin kavuşmasını engelleyen bir diken rolünde görülmektedir (Sakaoğlu 2003: 211-222).

Sonuç

Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin hem yazma eserlerde tespit edilen hem de sözlü gelenekten derlenen birçok varyantı vardır. Nüshaların belli başlı özellikleri ve anlatıdaki ana kahramanla aynı adı taşıyan bir âşığın yaşadığı zaman-mekân hasebiyle bazı araştırmacılar bu hikâyenin 16-17. yüzyıllarda Kerkük'te tasnif edildiğini ve buradan diğer coğrafyalara yayıldığını iddia etmektedirler.

Yayımlanan metinlerin yazıya geçirildiği veya derlendiği bölgeler incelendiğinde bu hikâyenin yayıldığı coğrafya (Irak, Suriye, Türkiye, Azerbaycan, İran, Türkmenistan ile Balkanlar ve Kafkasya) tespit edilebilir. Ortaya çıkış ve yayılma alanı sebebiyle hikâyenin Oğuz Türkleri arasında anlatıldığı ve bu Türk grubunun anlatı geleneğinin bir mahsulü olduğu söylenebilir.

Diğer halk hikâyelerinde olduğu gibi nazım-nesir karışık bir şekilde teşekkül eden Arzu ile Kamber Hikâyesi'nde kahramanların konuşmaları, birbirlerine verdikleri haberler ve bazı mesajlar okudukları mâni biçimindeki şiirlerle dinleyicilere nakledilmektedir. Bazı halk hikâyelerinde de görülen bu özelliğin yaratım sürecindeki şiir seçiminin kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Diğer destan ve hikâyelerdeki şiirlerin çoğunlukla koşma ve varsağı/geraylı olduğu bilinmektedir. Arzu ile Kamber gibi nazım kısımları mâni biçiminde oluşturulan hikâyeler bu özelliği sebebiyle diğerlerinden farklıdır. Bu farklılık aynı zamanda anlatıcılarda da görülmektedir. Destan ve hikâye anlatıcılarının çoğunlukla âşıklar olduğu günümüzde Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin anlatıcılarının sadece âşıklar olmadığı aşikârdır. Nitekim diğer derlemeler gibi makalede ele alınan varyantın anlatıcısı bunu göstermektedir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KISALTMALAR

AÜ	: Ankara Üniversitesi
Çev.	: Çeviren/ler
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Ed.	: Editör/ler
Haz.	: Hazırlayan/lar
KB	: Kültür Bakanlığı
KK	: Kaynak kişi
TDAV	: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

NOTLAR

- 06.03.2008'e kadar Seyhan ilçesine bağlı olan ancak Adana'da yeni ilçelerin oluşturulmasıyla Çukurova ilçesine bağlanan ve şehir merkezine 15 km uzaklıkta olan Şambayadı, 2004 yılındaki Büyükşehir Bele-

- diyesi Kanunu'yla mahalle yapılmıştır. 31.12.2021 tarihli TÜİK verilerine göre nüfusu 5250'dir. (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>) Bu nüfusun bir kısmını Şambayadı'nda inşa edilen TOKİ konutları ve köyün çevresindeki sitede yaşayanlar oluşturmaktadır. Bu iki bölgede yaşayanlar Şambayadı Türkmeni değildir. Şambayadı'nda yaşayan Şambayadı Türkmen nüfusunun 2019 yılı verilerine göre 3000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.
2. Şambayadı Türkmenleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Sümer 1952: 373-398; Aydın 1984: 71-74; Refik 1989: 215-216; Sümer 1999: 249-250).
 3. Söz konusu bölgelerdeki metin derlemelerinden bazıları için bk. Buluç 1976: 203-238; Şimşek 1987; Ketene 1990: 5-15; Rayman 1996: 30-33; Elçin 1997: 206-209; Durdiyeva 2000: 45-61; Ahundov 2005: 231-246; Paşayev 2009: 334-348; Bayatlı 2009: 122-139; Sahir 1389/2010: 52-88; Korkmaz 2017; Çolak 2017: 226-231; Ekici 2019; Öztürk 2019: 147-159; Uğur Çerikan ve Kazancı 2020: 20-44; Özkan 2007: 160; 238).
 4. Halk edebiyatı ürünlerinde yerelleştirme için bk. (Gültekin 2014: 55-56; Önal ve Sargın 2018: 78-80).
 5. Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin bu varyantı yazıya geçirilirken kaynak kişinin anlatımına ve derlendiği bölgenin dil hususiyetlerine müdahale edilmeden belirli kriterlerle yazıya geçirilmiştir. Metnin anlaşılabilirliğini artırmak için uygulanan kriterler şunlardır:
 - Metinde semantik bir yol izlediğimiz için metnin deşifresinde 29 harfli resmî alfabeti kullanılmıştır.
 - Metinde geçen ve Türkiye Türkçesinde anlaşılması güç olabilecek bazı kelime, kelime grubu ve ifadelerin anlamları köşeli ayraç işareti [xxx] içinde verilmiş ve bu anlamı veren kısımların yazı boyutu küçültülmüştür.
 - Türkiye Türkçesinde anlamı verilen aynı kelime ve ekler, aynı satırda yeniden tekrarlanmışsa bunların anlamlarının ikinci kez verilmesine ihtiyaç duyulmamıştır.
 - Metinde kahramanların konuşmaları -şiiirler dâhil- italik olarak verilmiştir.
 - Metinde anlatıcının verdiği bazı arasözler ve metin dışı ifadeler tırnak işareti içinde italik olarak verilmiştir.

KAYNAK KİŞİLER

- KK1: Dudu Özdamar, 1946 doğumlu, okuma-yazması yok, ev hanımı, görüşme tarihi ve yeri: 10-25 Temmuz 2004/Adana.
- KK2: Emine Arık, 1934 doğumlu, okuma-yazması yoktu, vefat etti; görüşme tarihi ve yeri: 25 Temmuz 2004/Adana.
- KK3: Nermin Özdamar, 1959 doğumlu, okuma-yazması yok, ev hanımı, görüşme tarihi ve yeri: Temmuz 2004/Adana.
- KK4: Hatice Türkmen, 1977 doğumlu, ilkökul mezunu, ev hanımı, görüşme tarihi ve yeri: Temmuz 2004/Adana.
- KK5: Mikail İşbilir, 1967 doğumlu, ilkökul mezunu, şoför, görüşme tarihi ve yeri: 27 Temmuz 2004/Adana.

KAYNAKÇA

- Ahundov, Ehliman [Haz.] "Arzu-Genber", *Azerbaycan Dastanları. V. Cilt*. Bakı: Lider Neşriyyat, 2005.
- Alptekin, Ali Berat. *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.
- Aydın, Mehmet. *Bayat-Bayat Boyu ve Oğuzların Tarihi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları, 1984.
- Bayatlı, Necdet Yaşar. "Türk Halk Hikâyelerinden Arzu Kamber (Arzu Qamber) Hikâyesinin Kerkük ve Tuzhurnatı Varyantlarının Mukayesesi (İnceleme ve Metin)", *Millî Folklor* 82 (2009): 122-139.
- Boratav, Pertev Nailî. *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. M. Sabri Koz [Haz.] 5. Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2014.
- Buluç, Sadettin. "Kerkük Ağzına Göre Arzu İle Kamber Masalı", *TDAY/Belâten 1975-1976*, 23-24 (1976): 203-238.
- Campbell, Joseph. *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. Sabri Gürses [Çev.] 2. Baskı, İstanbul: Kabaıcı Yayınları, 2010.
- Çolak, Faruk. "Arzu ile Kamber Hikâyesinin Aksaray Anlatması", *II. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (26-28 Ekim 2017) Tam Metin Kitabı*. Mehmet Sami Yıldız, Ayşegül Can, Mehmet Özkaya [Ed.], Aksaray: Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, 226-231, 2017.
- Dâküki, İbrahim. *Irak Türkmenleri (Dilleri, Tarihleri ve Edebiyatları)*. İstanbul: Güven Matbaası, 1970.
- Durdıyeva, Amangül. "Arzu ile Kamber Destanının Varyantları Üzerine Bir İnceleme", *Bilig* 12 (2000): 45-61.
- Ekici, Metin. "Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Kontext) İlişkisinin Önemi", *Millî Folklor* 39 (1999a): 25-34.
- "Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipleri", *Millî Folklor* 44 (1999b): 10-17.
- Ekici, Necdet. *Arzu ile Kamber (Halk Hikâyesi) "Bir Burçta İki Ay"*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.
- Elçin, Şükrü. "Arzu ile Kamber'in Çankırı, Şabanözü Böyükyakalır Köyü Rivayeti", *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*. Ankara: Akçağ Yayınları, 206-209, 1997.

- Ergin, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile)*. 4. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1997.
- Güneş, Asuman. *Koroğlu Destanı'nın Ayvaz Kolu*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Gültekin, Mustafa. "Yerelleşme, Performans ve Beden Folkloru Bağlamında Balıkesirli Masal Anlatıcısı Kezban Karakoç", *Millî Folklor* 104 (2014): 46-59
- Harman, Ömer Faruk. "Müsa", *TDV İslâm Ansiklopedisi* C 31, İstanbul: TDV Yayınları, (2006): 207-213.
- İnan, Abdülkadir. "Göçebe Türk Boylarında Evlâtlık Müesseseleriyle İlgili Gelenekler", *AÜ DTCF Dergisi* 6/3, (1948): 127-137.
- Ketene, Cengiz. *Kerkük Halk Edebiyatından Seçmeler*. Ankara: KB Yayınları, 1990.
- Korkmaz, Türkan. *Arzu ile Kanber Hikâyesi, (Millî Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8618 ve Konya Nüshası 42 Kon 1882/2) (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin- Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2017.
- Önal, Mehmet Naci ve Sargın, Mustafa. "Tokat Masallarında Yerelleşme", *Millî Folklor* 117 (2018): 73-87.
- Özkan, Nevzat. *Gagavuz Destanları*. Ankara: TDK Yayınları, 2007.
- Öztürk, Ali Osman. "Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin Yeni Bir Varyantı", 8. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 147-159, 2019.
- Paşayev, Gazanfer. *Azerbaycan Folkloru Antologiyası II. Kitap (İraq-Türkman Cildi)*. Bakı: Nurlan, 2009.
- Rayman, Hayrettin. "Arzu ile Kamber Hikâyesinin 2 Varyantı, Bayburt-Yozgat", *Millî Folklor* 29-30 (1996): 30-33.
- Refik, Ahmet. *Anadolu'da Türk Aşiretleri (996-1200)*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1989.
- Sahir, Habib. *Arzu ve Kamber*. Tahran: Tekdereht, 1389/2010.
- Sakaoğlu, Saim. *101 Anadolu Efsanesi*. 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.
- Sümer, Faruk. "Bayatlar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4/4, (1952): 373-398.
- *Oğuzlar (Türkmenler), (Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları)*. İstanbul: TDAV Yayınları, 1999.
- Şenel, Süleyman. *Müsilikli Arzu-Kamber Hikâyesi (Taşköprü Ağzı)*. İstanbul: Milenyum Yayınları, 2002.
- Şimşek, Esmâ. *Arzu ile Kamber Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1987.
- "Mani Şeklindeki Şiirlerle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri Var mıdır?", *Millî Folklor* 33 (1997): 36-41.
- Terzibaşı, Ata. *Arzu-Kamber Matalı/Kerkük Varyantı*. İstanbul: Fatih Matbaası, 1971.
- Uğur Çerikan, Fidan ve Kazancı, Sinan. "Arzu ile Kanber Hikâyesinin Yeni Bir Varyantı ve Çözümlemesi", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 23 (2020): 20-44.
- Yıldız, Naciye. "Türk Destanlarında Çocuksuzluk", *Millî Folklor* 82 (2009): 76-88.

EK: Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin Dudu Özdamar Varyantı⁵

Bi zamanlar bi adamın oğlu yogmuş, bi teg gızı varmış.

İki kişi böyle denizin kinarına varıyo, denizde bi sandığ geliyo. O sandığı, adam diyo kine [diyor ki] yandıakına:

-*Malsa diyo senin ossun [olsun], cansa benim ossun diyo Arzu'nın babası.*

Sandığı getirib açıyollar kine [ki] içinden bi oğlan çocuğu çıhıyo. Getiriyo, böödüyo [büyütüyor].

Bunnar barabar böyüncü [büyüyünce] barabar hocaya gidiyollar. "*O zaman ohul ne, falan yoomuş [yokmuş].*" Hocaya gidiyollar. Bayağı, gayrı yetişiyollar ya. Hocadan gelir giderkene [giderken] oğlan başlıyo cimciğ-lemiyi [çimdikleme] bu gızı. Gız diyo kine [diyor ki]:

-*Sen diyo benim gardaşımın [kardesimsin] diyo. Yani:*

Çayımın, çaydaşımın

Hocada yoldaşımın

Nasil cimciğ çalıyon [çimdikiyorsun]?

Sen benim gardaşımın diyo.

O da diyo kine [diyor ki]:

Çayımın, çaydaş olmaz

Hocada yoldaş olmaz

Suda bulunan Gamber

Arzu'ya [Arzu'ya] gardaş olmaz diyo.

Ondan soona [sonra] bunnar gayrı biliyo, annadıyo [anlatıyor] oğlan gardaş olmadığını. Pınara falan gidiyollar. Orda birbirlerine yanıyollar [ışık oluyorlar] işde.

Gız elini, yüzünü yihıncı [yıkayınca] gidiyo bilenzigini [bileziğini] alıyo gızın. Bilenzigini saglıyo. Gız varıyo, intizar ediyor [beddua ediyor]; *Bilenzigimi almışlar diye*. Gız diyo kine [diyor ki]:

Gaya dibi guytuluğ [kuytu]

Su doldurdum bir tulug [tulum]
Bilenziğimi bulana
Dahl canım mor tulug [feda olsun] diyo.

Oğlan da diyo kine [diyor ki]:

Gaya dibi guytulug
Su doldurdum bir tulug
Bilenziğini bulana
Ne veriyon oy tulug? diyo.

Ondan soona [sonra] kız gene [yine] diyo kine [diyor ki]:

Sen pınara vardın mı?
Elin yüzün yudun mu?
Beş bilenzig gaybettim
Aceb [acaba] *sen de buldun mu?* diyo.

O da diyo:

-*Bilenziğini almadım* diyo.

Yani:

Ben pınara varmadım
Elim yüzüm yumadım
İki gözüm kör ossun
Ben bilenzigin almadım diyo.

Beddaa [beddua] verince [edince]:

-*Beddaa verme* diyo. *Bilenziğin bende* diyo.

Gül Arzı, gülüm Arzı
Gül dibine gel Arzı
Bilenziğin goyumda
Sog elini, al Arzı diyo.

Ondan soona [sonra]:

Arab atlar azılı [yılmaz]
Gög [gök] *goyunlar guzulu* [kuzulu]
Bilenziğin içinde
Arzı Gamber yazılı.

Babalari yazdırmış. Onnari nişan eddirmiş [nişanlamış] ya. Babalari öldüden keeri [sonra] vermiyollarmış. Pınarda bunnarı gören oluyo. Bunnarın adı çıhiyo galan [artık]. Oğlanın [oğlan ile] gızı ayırmıyı düşünüyollar. “*Bunnar gayrı* [herhâlde] *Yörüy'müş* [Yörük'müş] *demek kine* [ki]”. Oğlan guzu gütmenden geliyo. Oğlanın önüne zehirli yemeg gatiyollar. Oğlan yemeği böyle alıb yiyeceg [yiyecceği] zaman böyle arhasına tazı gelmiş oturuymuş böyle, “*it*”. Gız arha tarafa geçiyo:

Oğlan geder guzuya
Boynu benzer bazıya [pazıya]
At elindaa [elindeki] *banaga* [banağı, lokmayı]
Önündeki tazıya diyo.

-*Yeme* diyo yani.

Oğlan ondan soona [sonra] sinirleniyo.

-*Demeg* [demek ki] *beni öldüreceklermiş* diyo. *Gedecem* [gideceğim], *durmam daha burda* falan diyo.

Kahıyo, küsüb gediyo. Gedeken [giderken] arhasından diyo:

Gediyon uğurlar ossun
Ahibetin [akibetin] *hayır gessin*
Benden başga seversen
İki gözün kör ossun diyo.

O da diyo:

Gediyom uğurlar ossun
Ahibetim hayır gessin
Senden başga seversem
İki gözüm kör ossun.

“Yani bunnar tüm şeyyinen, havasıynan da çoğ güzel amma işde böyle annadag [anlatılm] yani. Onu tür-küsüyenn annadamam ben şimdi. Onu tarlada falan olacag da annadacan. Çoğ güzel havaları var amma işde öyle annadıyoy yani. Milled bayılırdı [çok beğenirdi] sölledim mi [söylediğim zaman] böyle.”

Soona [sonra] gediyo, batal olub [ortadan kaybolup] gediyo. Sahallanıyo [sakallanıyo], saçlanıyo, yaşlanıyo. Neysa altına bi at alıb geliyo. O memlekete, gene dolanıyo geliyo.

Geliyo kine [ki] gızın düğünü üzerine rast geliyo. Düğünü oluyo. Tanımıyollar, irengi [rengi] denişmiş [değişmiş]. Gına [kına gecesi] oluyo. Gınaya çağırıyollar.

-Aşşığ [aşık] diyollar; *gel birez* diyollar; eline sazi almış galan; *türkü söyle* diyollar.

Bu da söylüyo:

Ag [ak] *garılar* [kadınlar] *garılar*

Bal yapıyor arılar

Cemaatiniz hayır ossun

Gına yahan garılar diyo.

Bi kaç dene söylüyo. Orda bi gadın diyo kine [diyor ki]:

-*Aman* diyo; *şu pis aşşığ gooyun* [kovun] *gitsin* diyo. *Nagadar* [ne kadar] *söyledi* diyo.

Gemide gayığ gımı [gibi]

Deryada balığ gımı

Gucaandaki [kucağındaki] *çocug össün*

Bozula geyig gımı diyo.

Gadına beddaa ediyo. Yani *Beni gooduyo* [kovduruyor] diyin [diye]. Gadının çocuğu hemen ölüyo. Gadın delleniyo [çıldırıyor]. “*Aşşığın* [aşığın] *sözü geçiyomuş.*”

Devülkün [ertesı gün] oluyo. Gece yalvarıyo sabaha gadar. *Allah'im* diyo; *Arzı'nun bindiği atın beli gırılı-sın, benim ata mööteç* [muhtaç] *ossun* diyo.

Atı getiriyollar. Athıyo ayağını, o atın beli gırılıyo. Athıyo ayağını beli gırılıyo. Bunun bu köyde at gal-mıyo gayrı. Bunun atını getiriyollar.

-*Senin* diyollar; *aşşığ* diyollar; *senin atına binsin gelin* diyollar.

-*Ama* diyo; *başını ben çekmeg üzere* [şartıyla] *atın* diyo.

-*Tamam* diyollar.

Gelin de başga yere gidiyomuş. “*Gayrı burdan Çahalgıyuy* 'y mu [Çakal Kuyusu gibi: komşu köy] *ney mi* [falan gibi]”. Çekiyomuş atın başını. Gene başlamış bu söylemiye. Gız daha tanımiyo amma sesinden soona [sonra] tanımış.

Sıra sıra gavağlar

Birbirini ufağlar [hırpalan]

Arzı'mın ağ yüzünü

İncitmeyin duvağlar diyo.

Gız hemen biliyo Gamber olduğunu.

Sıra sıra gavağlar

Birbirini ufağlar

Sana ne vefası var?

Varsın sıgsın duvağlar diyo.

Gengi gengi gemiler

Suda balığ çeniler [bağırır]

Arzı'mın ağ ayağını [ayağını]

Sıgmayın üzengiler diyo.

“*Atın üzengisi olur ya ona*”. Ayağına at basıyo, arhada galıyo. Galıncı gediyo gız gene:

Gediyom bulgarnan [saz çeşidi]

Goynum doldu narınan [ateş ile]

Atın basdı ayağıma

Çizmeme doldu ganınan [kan ile] diyo.

Oğlan gene:

Galedeki dedenler

Gelin alıb gedenler

Yoğurdun gaymağını ben yedim

Ayrılan alıb gedenler

Gız utanıyo:

Netdin Gamber, neyledin?

Söz mü buldun söyledin?

Bin gurusluğ adımı

Bir ahçalıg eyledin diyo.

Al şu mendili Gamber

Bağla yarene yarene diyo. Mendili atıyo.

Gerî [yeniden] gedyollar, gelin eniyo [iniyor, eve varıyor]. Geç oluyo. Evin etrafında dolamıyo.

-*Allah 'ım diyo; Arzı 'nın diyo; damad diyo; yani daş ossun, donsun orda. Ben alıyım, kaçırıyım diyo.*

Dua ediyö. Damat varihana [giderken] daş oluyo. Bu gediyo kine [ki] gelin duruyo. Ata bindiriyö. Alıb ga-
çıyo.

Çaçıncı bunnar gediyo, gediyo; atı bi şiye [bir şeye] bağhıyo, köprünün üsdüne. Bi denizin adası varmış
gum yığını. Onun üsdüne varyollar. Yoruluyo, yatıyollar.

-*Ben diyo; gonusuyo gonusuyo; yoruldu diyo. Birez diyo; dizine yatıyım diyo.*

Dizine yatıyo. Şafag [safak] oluyo gayrı. Guşlar cıv cıv [cik cik] ötüyo galan. Uyandırıyo kine [ki] ölmüş.

Sabah olur dan [tan] yelleri atıyo [esiyor]

Cümle guşlar [kuşlar] desdur vermiş ötüyo

Herkes sevdiğini almış yatıyo

Benim yasadıg diken olmuş batıyo diyo.

Sabahınan [sabah olunca] geliyollar kine [ki]:

-*Aha [işte], at burda diyollar; burdalar herhal [herhâlde] diyollar.*

Varsalar kine [ki] gum yığınında uzanıb yatıyo.

-*Allah 'ım diyo; beni de öldür diyo. Ben nidiyim [ne yapayım] burda? diyo; beni de öldür diyo.*

Bir ay doğdu ilk ahşamdan, yüceden

Işığı [ışığı] furdu [vurdu] pencereden, tahadan [pencereden]

Uykusuz mu galdın Gamber 'ım dünkü geceden?

Uyan, ay derdine yandıgım uyan diyo.

-*Öf [of] Allah 'ım, beni de öldür diyo.*

Ölüyo.

Varsalar ki herkiş [herkes] ağlıyo. Ölmüşler.

Getiriyollar, kömüyollar [gömüyorlar]. Bunnarın üsdüne gül ağacı dikiyollar ikisine de. O güller böyüyo
[büyüyor] böyüyo, güller birbirine dolaşacag zaman, aradan bi garaçalı bunnarı gavaşdurmuyo işde.